

Žijú s nami na našich sídliskách už dlhé roky, a predsa o ich existencii často ani netušíme. Vzácné a tajomné živočíchy – netopiere. Už dávnejšie si privykli na spolužitie s človekom. Dnes patria k najviac ohrozeným druhom živočíchov v slovenských mestách. Ochrana netopierov a dážďovníkov je hlavným cieľom projektu LIFE+, ktorý sa s podporou Európskej komisie a Ministerstva životného prostredia SR uskutočňuje od roku 2012. V rámci projektu spolupracujeme so stavebníkmi a správcami budov za účelom ochrany týchto živočíchov. Mapujeme výskyt netopierov a dážďovníkov v budovách, organizujeme odborné semináre, prednášky a exkurzie pre verejnosť a operatívne riešime konkrétne prípady ohrozenia živočíchov pri zatepľovaní a rekonštrukciách budov.

Druhy využívajúce panelové domy

Raniak hrzavý

patrí k najčastejším druhom netopierov vyskytujúcich sa v panelových domoch. Je to väčší hrzavohnedý netopier, s dĺžkou tela 6–8 cm a s rozpätím krídel až 35 cm. Často sa hlasno ozýva nápadnými zvukmi, ktoré počuť z jeho úkrytov. Lieta veľmi rýchlo a vysoko vo voľnom priestore, často aj počas dňa. Na sídliskách sa zvyčajne ukrýva v panelákových v rôznych vetracích otvoroch a v štrbinách medzi panelmi.

Večernica malá

je druhým najčastejšie nachádzaným netopierom na našich sídliskách.

S veľkosťou tela len 3,5–5 cm a s rozpätím krídel do 20 cm patrí k našim najmenším netopierom. Celkovo má hnedé až sivohnedé sfarbenie. Ako vhodný úkryt im postačí aj škára medzi panelmi, priestor pod okenným parapetom alebo pod plechom na fasáde či streche budovy. Rozmnožujú sa aj na Slovensku, jedno až dve mláďatá rodia v júni.

Netopiere v podkroviach

Podkrovné priestory vhodné pre život netopierov sú dnes už veľmi vzácne a stále ich ubúda. Najvhodnejšie sú veľké a nerušené strechy kostolov a historických budov, aj tie sú však dnes často rekonštruované a uzatvárané. Pre mnohé druhy sú však veľmi dôležité, pretože tu privádzajú na svet mláďatá. Na Slovensku sa v podkroviach vyskytuje najmä netopier veľký a podkovár malý, vzácnejšie aj podkovár veľký, podkovár južný a netopier brvitý. Štrbiny pod plechom a medzi doskami využívajú dva druhy ucháčov, ktoré sú charakteristické dlhými ušnicami, a tiež večernica malá a večernica pozdňá.

Projekt LIFE10 NAT/SK/000079 Ochrana dážďovníka tmavého (*Apus apus*) a netopierov v budovách na Slovensku podporuje v rámci programu LIFE+ Európska komisia a Ministerstvo životného prostredia SR.

Partneri projektu:

Bratislavské
regionálne
ochranné
združenie

Slovenská
ornitologická
spoločnosť /
BirdLife Slovensko

Spoločnosť
pre ochranu
netopierov
na Slovensku

Viac informácií o projekte nájdete na internetovej stránke
www.dazdovniky.vtaky.sk

Ak potrebujete pomôcť alebo poradiť, ako postupovať pri ochrane netopierov a vtákov vo vašom meste, kontaktujte nás na:
info@dazdovniky.sk

Ak chcete pomôcť vyriešiť konkrétny problém s netopiermi, kontaktujte členov Spoločnosti pre ochranu netopierov na Slovensku na: info@netopiere.sk,
www.netopiere.sk

Foto: M. Ceľuch, J. Svetlík

S NETOPIERMI POD JEDNOU STRECHOU

Ochrana netopierov
v budovách

Prečo sú netopiere v mestách?

Netopiere dlhodobo využívajú rôzne objekty vytvorené človekom. Sami sú úkryty vytvoriť nedokážu. Príkladom sú podkrovia kostolov, ktoré sú kvôli pokoju a vhodnej mikroklimu vyhľadávaným miestom na výchovu mláďat. Aj konštrukcie panelových domov ponúkajú netopierom veľa vhodných úkrytov – štrbiny medzi panelmi a rôzne vetracie otvory im pripomínajú ich pôvodné úkryty v skalných puklinách a v dutinách starých stromov. Sťahovanie netopierov do ľudských sídlisk zapríčinil čiastočne aj samotný človek tým, že dlhodobo odstraňuje z lesov staré búrľavé stromy, v ktorých sa netopiere ukrývajú. **V súčasnosti by zánik „panelákových“ populácií mohol vážne ohroziť viaceré druhy netopierov.** Preto hľadáme a ponúkame riešenia, ktoré umožnia netopierom prežiť a súčasne nebudú problémom pre obyvateľov domov.

Sú netopiere užitočné?

Na Slovensku bolo doteraz zistených 28 druhov netopierov. Všetky naše netopiere sa živia výlučne hmyzom. **Jeden netopier dokáže uloviť za noc až niekoľko tisíc komárov či iného hmyzu. Vytvárajú nám tak v našich mestách bezplatnú „biologickú ochranu“ proti nepríjemnému hmyzu.** Hmyz odpudzujú dokonca aj samotné hlasy netopierov. Mnohé druhy hmyzu totiž ultrazvukové signály netopierov dokážu zachytiť a miestam s ich výskytom sa vyhýbajú. Obyvatelia domov, kde žijú netopiere, si často aj uvedomujú, že nemajú problémy s hmyzom. **Netopiere svojou prítomnosťou v budovách nespôsobujú ich poškodenie ani ohrozenie.** Prípadnému konfliktu sa ľahko vyhneme tak, že ich **nechytáme holými rukami, pretože v sebaobrane by nás mohli uhryznúť.** Netopiere sú nenápadnými ale fascinujúcimi spoločníkmi, ktorí na oplátku potrebujú len pokojné miesto na odpočinok. **Všetky naše netopiere sú zákonom chránené a patria medzi druhy európskeho významu.**

Raniaky hrdzavé
v štrbine
medzi panelmi
sú pripravené
na zimu

Rekonštrukcie a zatepľovanie budov

V súčasnosti prebieha intenzívna obnova bytových domov na celom Slovensku. Nebezpečné pre netopiere je najmä zatepľovanie a špárovanie panelových domov. Kvôli neznalosti sa tieto práce vykonávajú aj v čase zimovania netopierov alebo v hniezdnom období vtákov. Chránené živočíchy sú tak uväznené v štrbinách pod zateplením a odsúdené na pomalú smrť hladom a smädom. Často sú veľmi nenápadné, preto je potrebné upozorniť stavbárov na ich prítomnosť. Stavebná firma má povinnosť podľa § 127 stavebného zákona č. 50/1976 Zb., ohlásiť takýto nález stavebnému úradu. Pri ďalších prácach je potrebné postupovať tak, aby tieto živočíchy neboli priamo rušené a usmrčované, a aby pre nich aj do budúcnosti zostali na budove vhodné úkryty. **Ak plánujete napríklad zatepľovanie bytového domu, špárovanie alebo rekonštrukciu strechy, požiadajte odborníkov o vykonanie kontroly** či sa v dome nenachádzajú chránené živočíchy (zoznamy expertov majú Obvodné úrady životného prostredia). Je to najjednoduchší spôsob ako už v predstihu zistiť, čo všetko bude potrebné urobiť, ak sa v dome nachádzajú chránené živočíchy. Vyhnite sa tak prípadným zbytočným komplikáciám a zdržaniam počas stavebných prác.

Upravená vetracia
mriežka HACO 75

Ak ste zistili, že sa zatepluje dom, v ktorom hniezdia vtáky alebo sa vyskytujú netopiere, prípadne ak ste našli zraneného chráneného živočícha, žiadajte o pomoc:

- Štátnu ochranu prírody SR (www.soprs.sk)
- Obvodný úrad životného prostredia vo svojom bydlisku (www.ouzp.sk)
- Organizácie aktívne v ochrane vtáctva a netopierov:
SON (www.netopiere.sk)
BROZ (www.broz.sk)
SOS/BirdLife Slovensko (www.vtaky.sk)

Netopiere sú najviac ohrozené od jesene do jari, kedy prebieha ich zimný spánok a z úkrytov nevylietajú. Niektoré druhy sa v budovách aj rozmnožujú a rizikové je pre nich obdobie od júna až do júla, kedy sa v budove nachádzajú nelietajúce mláďatá. Keďže netopiere sú tradične viazané na určité budovy, je nevyhnutné ponechať pre nich niekoľko otvorov prístupných aj po zateplení. Riešením môžu byť upravené vetracie mriežky alebo špeciálne **búdky pre netopiere, ktoré sa vyvesia na budovu alebo sa zabudujú do zateplenia.** Dávajú sa na miesta, ktoré vyhovujú netopierom a kde nebudú spôsobovať problémy (napríklad na štítových stenách, nad schodiskami). Ideálne je, ak sa na možný výskyt netopierov alebo vtákov pamätá už pri samotnej príprave projektu rekonštrukcie domu.

